

Externe verslaggeving

Opgaven

Noordhoff Uitgevers

**Jeffrey Bouwer, Dick van Offeren,
Erik van der Veer**

3^e druk

Externe verslaggeving

Opgaven

Drs. H.J. Bouwer

Dr. D.H. van Offeren

Drs. E.M. van der Veer

Derde druk

Noordhoff Uitgevers Groningen/Houten

Ontwerp omslag: G2K Designers, Groningen/Amsterdam
Omslagillustratie: Stocksy, Ivo de Bruijn

Eventuele op- en aanmerkingen over deze of andere uitgaven kunt u richten aan :
Noordhoff Uitgevers bv, Afdeling Hoger Onderwijs, Antwoordnummer 13,
9700 VB Groningen, e-mail : info@noordhoff.nl

0 / 16

Deze uitgave is gedrukt op FSC-papier.

© 2016 Noordhoff Uitgevers bv Groningen/Houten, The Netherlands.

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet 1912, dient men de daarvoor verschuldigde vergoedingen te voldoen aan Stichting Reprorecht (postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/reprorecht). Voor het overnemen van een of meer gedeelten uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without the prior written permission of the publisher.

ISBN (ebook) 978-90-01-86734-8
ISBN 978-90-01-86732-4
NUR 786

Woord vooraf

Het doel van dit boek is studenten voor het vak externe verslaggeving behulpzaam te zijn bij het zich eigen maken van de stof.

Daartoe zijn per hoofdstuk vragen en vraagstukken geformuleerd die dekkend zijn voor de behandelde onderwerpen. De vragen bestaan uit meerkeuzevragen en discussievragen. De meerkeuzevorm is vooral geschikt als aanloopoefening. Hierbij gaat het primair om toetsing van de beheersing van de leerstof van een bepaald onderwerp. Ook worden toepassingen van de leerstof getoetst. Hierdoor kunnen studenten zich effectief en efficiënt een beeld vormen van de mate van kennis van en inzicht in het desbetreffende hoofdstuk. De discussievragen worden gebruikt om een bepaald onderwerp diepgaander te beschouwen. De vraagstukken hebben tot doel de behandelde onderwerpen door een cijfermatige toets te illustreren en daardoor het inzicht te verdiepen. Wij hebben gestreefd naar een doelmatige mix van korte en lange vraagstukken. De korte opgaven hebben als functie een bepaald aspect van de stof te oefenen. De lange opgaven zijn bedoeld voor verdere verdieping van de stof. De opgaven zijn voor goedvoorbereide studenten in een beperkte tijd uit te werken. Op de internetsite www.externeverslaggeving.noordhoff.nl is aanvullend oefenmateriaal beschikbaar en staan eveneens de wetteksten, waar in de vragen naar wordt verwezen. Anders dan veel traditionele opgaven richten wij ons op de kern van de behandelde problematiek.

De vragen en vraagstukken zijn afkomstig uit talrijke bronnen. Veel vragen zijn gebaseerd op voortgangstoets- en tentamenvraagstukken. De heren drs. P.W. Boone en drs. P. Snee, verbonden aan de Vrije Universiteit Amsterdam, hebben opgaven en uitwerkingen uit de publicatie *Externe verslaggeving, toepassingen* ter beschikking gesteld. Hiervoor danken wij hen. Ook hebben wij talrijke nieuwe vragen en vraagstukken speciaal voor dit boek opgesteld. In de loop der jaren hebben verschillende student-assistenten en collega's een bijdrage geleverd aan voortgangstoets- en tentamenvraagstukken. De individuele bijdragen daaraan zijn niet meer te identificeren. Wij volstaan daarom met een collectief dankwoord. Alle vragen en vraagstukken zijn door ons zorgvuldig beoordeeld, geactualiseerd en geredigeerd. Deze uitgave volgt de indeling van het succesvolle boek *Externe verslaggeving* geschreven door de hoogleraren Hoogendoorn en Vergoossen. Overleg met hen hebben wij als stimulerend ervaren. De vragen en vraagstukken kunnen ook worden gebruikt bij andere leerboeken over externe verslaggeving in de bachelorfase van het hoger onderwijs.

Ondanks de zorgvuldige werkwijze van de auteurs is het altijd mogelijk dat onvolkomenheden of onjuistheden door gebruikers worden geconstateerd. Wij houden ons aanbevolen voor suggesties ter verbetering.

Voorjaar 2016

H.J. Bouwer, Scheveningen
D.H. van Offeren, Haarlem
E.M. van der Veer, Alkmaar

Inhoud

- 1 Plaatsbepaling externe verslaggeving** 7
- 2 Regelgeving externe verslaggeving** 13
- 3 Van opstelling tot publicatie** 19
- 4 Grondslagen van de informatieverschaffing in de jaarrekening** 25
- 5 Vermogens- en winstbepaling** 31
- 6 Materiële vaste activa** 39
- 7 Immateriële vaste activa** 47
- 8 Voorraden en onderhanden projecten** 53
- 9 Overige activa** 63
- 10 Verplichtingen** 69
- 11 Eigen vermogen** 77
- 12 Winst- en verliesrekening** 85
- 13 Kasstroomoverzicht** 93
- 14 Deelnemingen** 103

-
- 15 Consolidatie** 111
  - 16 Vreemde valuta** 123
  - 17 Financiële instrumenten** 129
  - 18 Belastingen naar de winst** 137
  - 19 Bestuursverslag en Overige gegevens** 145
  - 20 Financiële analyse** 151

1

Plaatsbepaling externe verslaggeving

Meerkeuzevragen

- 1
- 1.1** Bij het verschaffen van informatie door organisaties wordt onderscheid gemaakt tussen interne en externe informatieverschaffing. Welke uitspraak heeft betrekking op interne informatieverschaffing die gebruikt wordt voor de besluitvorming binnen de organisatie?
- a** Het gaat om de besluitvorming binnen de organisatie: die is in beginsel niet doelgericht en niet organiseerbaar in het kader van het functioneren van de organisatie op de verschillende niveaus van verantwoordelijkheid.
  - b** Het gaat om de besluitvorming binnen de organisatie: die is in beginsel wel doelgericht en niet organiseerbaar in het kader van het functioneren van de organisatie op de verschillende niveaus van verantwoordelijkheid.
  - c** Het gaat om de besluitvorming binnen de organisatie: die is in beginsel doelgericht en organiseerbaar in het kader van het functioneren van de organisatie op de verschillende niveaus van verantwoordelijkheid.
- 1.2** Bij het verschaffen van informatie door organisaties wordt onderscheid gemaakt tussen interne en externe informatieverschaffing. Welke uitspraak heeft betrekking op externe informatieverschaffing die gebruikt wordt voor de besluitvorming van belanghebbenden?
- a** De besluitvorming waarvoor extern beschikbare financiële informatie wordt gebruikt, is naar haar aard pluriform en meestal georganiseerd.
  - b** De besluitvorming waarvoor extern beschikbare financiële informatie wordt gebruikt, is naar haar aard pluriform en meestal niet georganiseerd.
  - c** De besluitvorming waarvoor extern beschikbare financiële informatie wordt gebruikt, is naar haar aard homogeen en meestal niet georganiseerd.
- 1.3** Welke van de onderstaande organisaties is een voorbeeld van een onderneming in het bezitsmodel?
- a** De vennootschap onder firma.
  - b** De beursgenoteerde onderneming.
  - c** De besloten vennootschap (bv).
- 1.4** Van welk model spreekt men, als de informatieverstrekking vooral gericht is op de behoeften van de aandeelhouders en overige financiers?
- a** Het bezitsmodel.
  - b** Het klassieke model.
  - c** Het moderne model.
- 1.5** Van welk model spreekt men, als de onderneming wordt gezien als een coalitie van participanten, die in staat moeten zijn zich op basis van de verstrekte informatie een beeld te vormen over de wenselijkheid van het continueren van hun relatie met de organisatie?
- a** Het bezitsmodel.
  - b** Het gesloten model.
  - c** Het open model.
- 1.6** Er bestaan verschillende bronnen van regels voor externe verslaggeving. Welke bron heeft wettelijke status?
- a** Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving.
  - b** International Financial Reporting Standards.
  - c** Generally Accepted Accounting Principles.

- 1.7** In de jaren vijftig van de twintigste eeuw stelden de werkgeversorganisaties in Nederland twee rapporten op het gebied van jaarverslaggeving op (Raad van Nederlandse Werkgeversbonden, 1955 en 1962). Daarin legden zij de gegroeide praktijk vast als een minimumniveau van externe verslaggeving. Dit is een voorbeeld van:
- a** zelfregulering.
  - b** wetgeving.
  - c** zingeving.
- 1.8** De laatste decennia is veel gesproken over harmonisatie van financiële verslaggeving. Op 19 juli 2002 hebben het Europese parlement en de Raad de IFRS-verordening vastgesteld. Wat is de belangrijkste bepaling van de IFRS-verordening?
- a** Sinds 2005 zijn beursgenoteerde ondernemingen in de EU verplicht hun geconsolideerde jaarrekening op te stellen volgens IFRS.
  - b** Sinds 2005 zijn beursgenoteerde ondernemingen in de EU verplicht hun geconsolideerde en enkelvoudige jaarrekening op te stellen volgens IFRS.
  - c** Sinds 2005 zijn zowel beursgenoteerde als niet-beursgenoteerde ondernemingen in de EU verplicht hun geconsolideerde jaarrekening en enkelvoudige jaarrekening op te stellen volgens IFRS.
- 1.9** Wat houdt *substance over form* in?
- a** *Substance over form* betekent dat het economische aspect van transacties en gebeurtenissen van minder belang is dan het juridische aspect.
  - b** *Substance over form* betekent dat het economische aspect van transacties en gebeurtenissen van groter belang is dan het juridische aspect.
  - c** *Substance over form* betekent dat het economische aspect van transacties en gebeurtenissen van even groot belang is als het juridische aspect.
- 1.10** Leasecontracten worden ingedeeld in operationele lease (economische en juridische eigendom bij de lessor) en financiële lease (economische eigendom bij de lessee en juridische eigendom bij de lessor). Voor een goede verslaggeving is het nodig dat *substance over form* wordt toegepast bij:
- a** alle leasecontracten.
  - b** alleen financiële leasecontracten.
  - c** alleen operationele leasecontracten.
- 1.11** In een situatie waarin de aandeelhouders op enige afstand staan van de onderneming, is het jaarlijks rapporteren over de financiële positie en resultaten niet voldoende. Beursgenoteerde ondernemingen in Nederland zijn dan ook verplicht tot tussentijdse berichtgeving. Zij zijn verplicht tot het uitbrengen van:
- a** kwartaalberichten.
  - b** halfjaarberichten.
  - c** kwartaaljaarberichten dan wel halfjaarberichten.
- 1.12** Welke aspecten worden *niet* in een duurzaamheidsverslag uiteengezet?
- a** Milieuaspecten, zoals de beheersing van de belasting van het milieu.
  - b** Sociale aspecten, zoals de financiële bijdrage aan de maatschappij.
  - c** Economische aspecten, zoals de maatschappelijke creatie van kennis via onderzoek.

- 1.13** Welke van de onderstaande uitspraken is juist?
- De fiscale jaarrekening is niet gebaseerd op normen die in het maatschappelijk leven als aanvaardbaar worden beschouwd.
  - De bedrijfseconomische of commerciële jaarrekening van een beursgenoteerde onderneming is gebaseerd op het begrip 'goed koopmansgebruik'.
  - De winst volgens de fiscale jaarrekening is altijd gelijk aan de winst volgens de bedrijfseconomische of commerciële jaarrekening van in Nederland beursgenoteerde ondernemingen.
- 1.14** Wat houdt het begrip *Massgebelijkheid* in?
- De grootte van de fiscale winst is bepalend voor de grootte van de vennootschappelijke winst.
  - De grootte van de vennootschappelijke winst is bepalend voor de grootte van de fiscale winst.
  - De grootte van de vennootschappelijke winst hangt af van de grootte van de fiscale winst.
- 1.15** Het onderzoek dat gebruikmaakt van de economische theorie van de financiële markten (market based research) houdt zich vooral bezig met de vraag of en zo ja in welke mate inhoud en vorm van de externe verslaggeving van invloed zijn op de prijsvorming op financiële markten. Een veelgehanteerde hypothese in dit onderzoek is de efficiënte markthypothese. Wat houdt deze hypothese in?
- Financiële markten reageren op alle informatie, inclusief de informatie dat de verslaggevingsmethoden die gehanteerd zijn in de externe verslaggeving, zijn gewijzigd.
  - Financiële markten reageren op alle informatie, met uitzondering van de informatie dat de verslaggevingsmethoden die gehanteerd zijn in de externe verslaggeving, zijn gewijzigd.
  - Financiële markten reageren niet op informatie, met uitzondering van de informatie dat de verslaggevingsmethoden die gehanteerd zijn in de externe verslaggeving, zijn gewijzigd.
- 1.16** Welke theorie gebruiken Watts en Zimmerman om het keuzegedrag van ondernemingen in de externe verslaggeving te modelleren?
- Agency-theorie.
  - Capital asset pricing model.
  - Positive accounting theorie.

Discussievragen

- D1.1** **Belanghebbenden bij de jaarrekening en het jaarverslag**
Als belangrijkste externe belanghebbenden bij de jaarrekening en het jaarverslag worden genoemd:
- beleggers;
  - bankiers;
  - leveranciers;
  - werknemers;
  - sollicitanten;
  - beleggingsanalisten en financieel journalisten.

- a Motiveer de gebruikte volgorde van deze opsomming.
- b Motiveer of de belastingdienst voor de aangifte van de vennootschapsbelasting wel of geen belanghebbende is bij de externe verslaggeving van ondernemingen.
- c Is deze opsomming volledig? Zo nee, noem een gebruikerscategorie met haar informatiebehoefte.

D1.2 Invloed van de familie Heineken

In het boek wordt gesteld: 'Zo bestaan er beursgenoteerde ondernemingen waar de oprichter/eigenaar of familie nog grote invloed heeft, zoals bij Heineken en Randstad.'

Zoek op internet de jaarrekening van Heineken op. Waaruit blijkt de grote invloed van de familie Heineken?

D1.3 Bedrijfseconomische norm

Artikel 2:362 BW wordt wel het kapstokartikel genoemd, omdat aan deze algemene bepaling de bijzondere bepalingen kunnen worden 'opgehangen'. Hieronder is lid 4 van dit artikel gedeeltelijk weergegeven.

Indien het verschaffen van het (...) inzicht dit vereist, verstrekt de rechtspersoon in de jaarrekening gegevens ter aanvulling van hetgeen in de bijzondere voorschriften van en krachtens deze titel wordt verlangd. Indien dit noodzakelijk is voor het verschaffen van dat inzicht, wijkt de rechtspersoon van die voorschriften af; (...).

- a Welke bedrijfseconomische norm wordt in dit artikel beschreven?

In de juridische literatuur wordt dit artikel aangeduid met het 'suppletie- en derogatiebeginsel'.

- b Wat wordt bedoeld met het 'suppletie- en derogatiebeginsel'?

D1.4 Economische consequenties

De Amerikaanse regelgevende instelling, de Financial Accounting Standards Board (FASB), heeft geworsteld met het opstellen van een standaard voor de op aandelen gebaseerde beloning, *Employee Stock Options*. Het centrale probleem was of de kosten van deze beloning als kosten in de winst- en verliesrekening of alleen als mutaties van het eigen vermogen moesten worden beschouwd. Uiteraard dient het toekennen van *Employee Stock Options* in beide gevallen te worden toegelicht.

- a Wat zijn de gevolgen voor de gepresenteerde cijfers van eigen vermogen en resultaat van de onderscheiden mogelijkheden?
- b Met welke economische consequenties dient de regelgevende instelling rekening te houden?

D1.5 Economische theorie van de overheid

Onderzoek heeft aangetoond dat constant hoge winsten in gevoelige bedrijfstakken, zoals bedrijven in de olie- en gasindustrie, de aandacht van de overheid trekken en daarmee regelgeving uitlokken. Managers kiezen in een dergelijk geval verslaggevingsmethoden waarmee ze niet de aandacht van de overheid trekken. In deze theorie wordt wel gesteld dat grote ondernemingen hiertoe eerder overgaan dan kleine ondernemingen.

- a** Welke regelgeving zou de overheid kunnen opleggen? Noem één voorbeeld en licht het toe.
- b** Welke verslaggevingsmethoden zouden ondernemingen kunnen kiezen? Noem één voorbeeld en licht het toe.
- c** Waarom gaan grote ondernemingen hiertoe eerder over dan kleine ondernemingen?